

Europautvalget

Informasjonspakke

Fra faggruppen for EU/EØS-informasjon

20. september 2018

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget, sendt 13. september. Fra regjeringen møter utenriksminister Ine Eriksen Søreide. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet nedenstående bakgrunnsinformasjon knyttet til sakene på dagsordenen og andre EU/EØS-aktuelle saker.

Utenriksminister Eriksen Søreide vil redegjøre for:

- [Brexit](#)
- [Samarbeidet med Polen – status og mulig utvikling](#)
- [Tilgang til strømnetjenester og nett-TV i utlandet](#)
- [Handel – status for EUs beskyttelsestiltak](#)

Andre aktuelle saker:

- [Norge invitert med i det permanente forsvarsfondet](#)

Et utvalg av rettsaker:

- [Hormonforstyrrende stoffer i plantevernmidler](#)

Utenriksminister Eriksen Søreide vil redegjøre for:

Brexit

Den britiske regjeringen la i juli d.å. frem en [hvitbok](#) med sin visjon for det framtidige forholdet til EU. Den britiske regjeringen ønsker *ikke* deltakelse i det indre marked eller tollunionen, men fremmer ideen om friksjonsløs markedsadgang for *varer* i form av en frihandelssone. Dette skal bl.a. sikres gjennom en felles regelbok for varer, fortsatt deltakelse i sentrale EU-byrå (bl.a. for medisiner og kjemikalier) og et nytt tilrettelagt tollsamarbeid som skal fjerne behovet for fysisk kontroll. Sistnevnte mener den britiske regjeringen er særlig viktig for at Storbritannia skal kunne etterleve sine forpliktelser i Nord-Irland knyttet til fredsprosessen, og sitt løfte om å hindre en «hard» grense mellom Irland og Nord-Irland.

Hvitboken skisserer også nye økonomiske og regulatoriske ordninger for tjenester, inkludert finansielle tjenester, fortsatt samarbeid knyttet til energi og transport, og et sikkerhetspolitisk partnerskap med EU på linje med dagens situasjon.

Internt i Storbritannia er forslaget kritisert fra (minst) to sider: på den ene siden fra de som ønsker seg en enda hardere utgang/brexit og som mener regjeringens plan reduserer Storbritannia til en vasallstat under EU; og, på den andre siden, fra de som ønsker seg en mykere utgang/brexit og som mener regjeringens plan setter britisk verdiskaping og globale verdikjeder i fare ved å etablere hindringer for handelen med landets viktigste marked, nemlig EU. Den 17. juli avviste det britiske parlamentet med knapp margin et forslag som tok til orde for en tollunion med EU. Avstemningen viste at den britiske regjeringen har svært lite handlingsrom.

I EU vurderes det som positivt at Storbritannia omsider har kommet med et mer konkret forslag til det framtidige forholdet, *men* mange er skeptiske til å gi Storbritannia anledning til å delta i det indre marked kun for varer. Både EUs sjefsforhandler Michael Barnier og Kommisjonspresident Jean Claude Juncker har vært tydelige på at en oppstyking av det indre marked er uakseptabelt. I sin årstale til Europaparlamentet 12. september uttalte Juncker at *“If you leave the Union, you are of course no longer part of our single market, and certainly not only in the parts of it you choose”*.

Europaparlamentets styringsgruppe for brexit kom med en [uttalelse om hviteboken](#) 12. juli. Den viser bl.a. til at forhandlinger om det framtidige forholdet er betinget av en ordnet brexit. Den oppfordret også Storbritannia til å klargjøre sin posisjon knyttet til den såkalte «backstop»-løsningen for Irland/Nord-Irland. Den innebærer en løsning hvor Nord-Irland vil forbli tilknyttet det indre marked og EUs tollunion dersom ingen annen løsning skulle finnes. Dette er en løsning Irland har insistert på og satt som krav for å godta en skilsmisseavtale, med støtte fra resten av EU (EU-26).

I sin årstale til Europaparlamentet var også Juncker meget tydelig mht. grensespørsmålet: *“Secondly, the European Commission, this Parliament and all other 26 Member States will always show loyalty and solidarity with Ireland when it comes to the Irish border. This is why we want to find a creative solution that prevents a hard border in Northern Ireland. But we will equally be very outspoken should the British government walk away from its responsibilities under the Good Friday Agreement. It is not the European Union, it is Brexit that risks making the border more visible in Northern Ireland.”*

En [ny runde med brexit-forhandlinger](#) startet i Brussel 16. august. Det er knyttet økende spenning til om og eventuelt når det vil være mulig å komme til politisk enighet om en endelig skilsmisseavtale. Den opprinnelige ambisjonen om å ferdigstille forhandlingene til EU-toppmøtet i oktober virker nå urealistisk. Statsminister May møter sine EU-kolleger til et [uformelt EU-toppmøte i Salzburg](#) 19.-20. september. Det bør kunne gi en bedre indikasjon om

videre fremdrift i forhandlingene. Samtidig er brexit bare ett av flere tema på et toppmøte som vil bli preget av migrasjon og indre sikkerhet. EUs ledere skal visstnok også bare [gi May noen få minutter over middagen](#) på kvelden før de skal diskutere brexit seg i mellom dagen etter. Grunnen til dette skal være at EU-27 forventer lite nytt fra May i forkant av partikonferansen til de konservative i Birmingham 30. september-3. oktober.

EUs sjefsforhandler Barnier uttrykte i begynnelsen av september allikevel en mer optimistisk tone da han antydte at [en avtale kunne ferdigstilles innen 6-8 uker](#) (altså en gang i november). Også Donald Tusk, leder for Det europeiske råd, har åpnet opp for [muligheten for et eget brexit-toppmøte i november](#). I forkant av Salzburg-møtet diskuterer Barnier nå også [nye løsninger på grensespørsmålet](#) inkludert muligheten for å sette inn britiske inspektører istedenfor EU-inspektører til å sjekke varetransport inn til Nord-Irland.

Som en del av sitt analysearbeid om konsekvensene av, og de ulike scenariene knyttet til brexit, publiserte Europakommisjonen i juli en melding som blant annet [advarte mot konsekvensene av et «no deal»-scenario](#). I begynnelsen av august uttalte Storbritannias handelsminister at [«no deal» nå var mer sannsynlig enn en avtale](#) og regjeringen har siden publisert [en rekke analyser av hva et «no deal»-scenario vil kunne innebære](#).

Norge og brexit

Den norske regjeringen har understreket at brexit ikke endrer Norges forhold til EU. Dette forblir forankret i EØS-avtalen og andre avtaler med EU. Samtidig har regjeringen sagt den vil følge tett hva en skilsmisseavtale og en eventuell overgangsordning mellom Storbritannia og EU vil bety for det indre marked og for forholdet til Storbritannia. Regjeringen har vært tydelig på at Norge ønsker muligheten til å bli inkludert i felles løsninger mellom EU og Storbritannia som berører det indre marked. Når det gjelder det sikkerhetspolitiske vil det være viktig for Norge å følge med på det partnerskapet Storbritannia eventuelt vil forme med EU og se hvordan dette kan sammenlignes med det bilaterale samarbeidet Norge har med EU på dette feltet.

I følge [NTB 17. september](#) har EUs medlemsland nå blitt enige om å si ja til å la Storbritannia starte formelle brexit-forhandlinger med Norge og de tre andre EFTA-landene. Britene har i utgangspunktet ikke rett til å forhandle med tredjeland som Norge så lenge de fortsatt er med i EU. Den britiske regjeringen har derfor måttet be EU om spesialtillatelse til å starte formelle brexit-forhandlinger med de fire landene. EU-landenes betingelse skal være at britene holder dem oppdatert underveis. I følge NTB ble en norsk forhandlingsdelegasjon nedsatt allerede før sommeren. Den norske delegasjonen skal ha holdt sitt første møte 12. juni og bestå av eksperter fra både Utenriksdepartementet og andre departementer. Formelle forhandlinger om en framtidig frihandelsavtale ventes først å komme i gang senere (se nedenfor). Utfordringen med skilsmisseforhandlingene er jo at EU og Storbritannia fremdeles ikke er enige om sin skilsmisseavtale, noe som vil gi Norge og de andre EFTA-landene liten tid til sine forhandlinger.

Regjeringen har [opprettet en brexit task force \(BxTF\)](#) som skal koordinere arbeidet mellom departementene i forbindelse med brexit-prosessen. Det foregår et omfattende kartleggingsarbeid, blant annet av behovet for å endre norske lover og forskrifter, men utover en [innledende kartlegging](#) i mars 2017 av mulige konsekvenser av brexit har ikke BxTF foreløpig publisert ytterligere informasjon. Dette står muligens i en viss kontrast til utviklingen i EU og Storbritannia hvor denne type analyser nå gjøres tilgjengelig for Europaparlamentet og det britiske parlamentet.

Faggruppa for EU/EØS-informasjon i Stortingets administrasjon har gjort et [søk i eInnsyn på brexit og BxTF](#) og kommet opp med et treff på i underkant av 1300 dokumenter og saker. Men dokumentene er ikke tilgjengelig uten innsynsbegjæring. Eksempler på saker (som man eventuelt kan be om innsyn i) inkluderer beredskap for britisk utmeldelse uten avtale, utkast til høringsbrev med lov- og forskriftsendringer ifb. Storbritannias uttreden fra EU, brexit

forhandlingsdelegasjon, og brexit-overordnede forhandlingsposisjoner og forhandlingsdelegasjon. Sakene om forhandlingsdelegasjon er mest sannsynlig knyttet til opprettelsen av en norsk forhandlingsdelegasjon som referert til ovenfor.

Overgangsordning

Når Storbritannia går ut av EU i mars 2019, går landet også formelt ut av EØS. Samtidig er det nå politisk enighet mellom EU og Storbritannia om at Storbritannia i en overgangsperiode (30. mars 2019-31. desember 2020) vil være bundet av sine internasjonale forpliktelser i avtaler som EØS og Norges andre avtaler med EU. På [europautvalgsmøtet i februar 2018](#) understreket utenriksminister Ine Eriksen Søreide at «vi mener det er positivt dersom dette blir løsningen til slutt, fordi det vil gi norske borgere og næringsliv forutsigbarhet og like vilkår». På [europautvalgsmøtet i mai 2018](#) bekreftet hun at det «betyr at Storbritannia fortsetter som om de er EU-medlem, og da for så vidt også EØS-medlem, som de jo er i kraft av å være EU-medlem, i perioden fram til 31. desember 2020». Den politiske enigheten mellom EU og Storbritannia avhenger allikevel av at partene blir enige om en endelig skilsmisseavtale. Uten en slik, faller også overgangsavtalen.

Den gitte overgangsordningen innebærer også at Storbritannia i overgangsperioden vil kunne fremforhandle og signere egne handelsavtaler med tredjeland. Dette betyr at Storbritannia i teorien også vil kunne starte forhandlinger om fremtidig handelsavtaler med Norge og de andre EFTA-landene allerede fra mars 2019. Men, mange partnerland vil nok være avventende med sine egne forhandlingsposisjoner før det endelige avtaleforholdet mellom Storbritannia og EU, og før Storbritannias fremtidige forpliktelser innenfor WTO er avklart.

Det fremtidige forholdet

Når det gjelder det fremtidige forholdet til Storbritannia sa utenriksminister Eriksen Søreide i [EU/EØS-redegjørelsen 22. mai 2018](#) at regjeringens tilnærming til brexit ligger fast: «Vi vil søke et så nært samarbeid med Storbritannia som mulig etter brexit. Det gjelder vårt økonomiske samarbeid, og samarbeid på andre områder som justis og sikkerhet».

Regjeringen presenterte i november 2016 en [analyse](#) av Norges handelspolitiske interesser vis-à-vis Storbritannia. Den sier kort oppsummert at en bilateral avtale med Storbritannia må gi minst like god markedsadgang som EØS-avtalen. Utover dette vil det være ønskelig å forhandle om bedre markedsadgang for fisk enn det som var tilfelle i EØS i dag.

I et intervju med NTB 15. juni sa statsminister Erna Solberg at hun helst vil [kopiere EUs fremtidige handelsavtale med Storbritannia](#): «Det vil være det mest effektive og rasjonelle for oss». Oppfatningen på norsk side skal være at det er fullstendig urealistisk å tro at Norge i denne situasjonen skal kunne rykke fra feltet og forhandle fram noe helt annet og bedre med britene enn det EU og Storbritannia blir enige om. Tanken skal derfor være at Norge skal prøve å knytte seg tettest mulig opp til den handelsavtalen EU og Storbritannia inngår.

Hva med EFTA og brexit?

EFTA-landene har alle etablert *bilaterale* dialoger med Storbritannia for å bedre forståelsen for sine respektive og fremtidige handelsinteresser med landet. De fire EFTA-landene holder hverandre oppdatert om sine respektive prosesser, men det er per dags dato ikke noen felles EFTA-posisjon om det fremtidige forholdet til Storbritannia.

Den sveitsiske regjeringen for eksempel har uttalt at den ønsker [en ny og mer omfattende avtale med Storbritannia](#) post-brexit enn den har i dag gjennom de bilaterale avtalene med EU. Deres brexit-strategi kalles «*Mind the gap*». Sveits har et annet utgangspunkt enn de tre andre EFTA-landene siden landet ikke er med i EØS, men vil forhandle ut fra de bilaterale avtalene de i dag har med EU (og Storbritannia som en del av EU).

EØS EFTA som modell?

Våren 2018 var det en tiltagende debatt i det britiske parlamentet om EØS som mulig modell for Storbritannia. Overhuset stemte i begynnelsen av mai *for* et endringsforslag til den såkalte «EU Withdrawal Bill» som tilsa at Storbritannia skulle forbli tilknyttet EØS post-brexite. Både regjeringen og Labour («frontbench») var og er i mot en slik modell og forslaget ble som forventet nedstemt i underhuset 13. juni. Samtidig var antallet representanter fra Labour som stemte for endringsforslaget (for EØS-modellen) og mot egen partiledelse større enn ventet.

Den norske regjeringen har vært tydelige på at Storbritannia så langt har avvist EØS som en fremtidig modell og at fortsatt tilknytning til EØS derfor ikke har vært en aktuell problemstilling. I et [intervju med Financial Times 13. mai](#) uttalte Erna Solberg at dersom EØS mot formodning allikevel skulle bli en aktuell modell for Storbritannia, er Norge åpne for dette: «*I think we will cope very well if the Brits come in. It will give bargaining power on our side too. And it would ease Norway's access to the UK*».

Det interessante kanskje med hele debatten i Storbritannia er mangelen på referanse til *EFTA* og det faktum at EØS-modellen faktisk vil kreve britisk medlemskap i *EFTA* også. Det indikerer implisitt også en mangel på kunnskap om hva et slikt medlemskap eventuelt skulle innebære.

Spørsmålet blir jo uansett hvordan *EFTA*-landene selv forbereder seg på et eventuelt (og foreløpig fullstendig hypotetisk) scenario hvor Storbritannia mot all formodning skulle be om medlemskap i *EFTA* og i EØS *EFTA*-pilaren av EØS-samarbeidet allikevel.

Den norske regjeringen har så langt sagt at skulle EØS-modellen bli aktuell for Storbritannia, vil Storbritannia måtte tilknytte seg EØS-avtalen slik den er i dag. Regjeringen avviser dermed at EØS-avtalen må/skal reforhandles eller endres ved et eventuelt britisk medlemskap på EØS *EFTA*-siden.

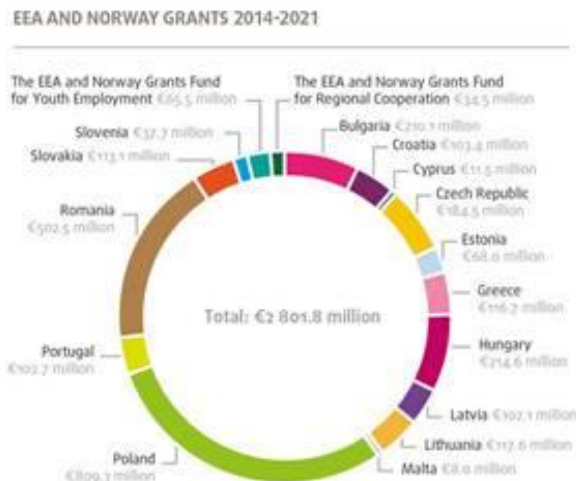
I en [uttalelse til Europaparlamentet i juni](#) skal EUs sjefsforhandler ha sagt at EØS sammen med medlemskap i EUs tollunion ville representere en aktuell modell for Storbritannia. Uttalelsen kom i samme periode som det britiske parlamentet behandlet EØS-endringsforslaget til den såkalte «Withdrawal Bill». I følge Barnier ville en slik kombinasjon (indre marked og tollunion) garantere «frictionless trade» (av varer) med EU, noe Storbritannia hadde etterspurt. Han mente de to modellene, EØS og medlemskap i EUs tollunion, ville la seg kombinere. Artikkelen understreket at en slik kombinasjon mest sannsynlig ville kreve visse justeringer til EØS-avtalen.

Samarbeidet med Polen – status og mulig utvikling

EØS-midlene

De tre EØS/*EFTA*-landene [signerte 21. desember 2017 en samarbeidsavtale med Polen](#) om EØS-midlene i perioden 2014-2021. Polen vil motta i alt 809,3 millioner euro innenfor 11 programmer i denne perioden.

Det var i mai 2016 EU og EØS/*EFTA*-landene undertegnet en avtale om en ny periode for EØS-midlene i sin helhet. Formålet er som tidligere å redusere sosiale og økonomiske ulikheter i Europa. Norge vil bidra med om lag 2,8 milliarder euro i den nye perioden. Dette utgjør 97,7 % av bidraget, mens Island dekker 1,6 % og Liechtenstein 0,7 %. Polen er det desidert største mottakerlandet.

Offentlige myndigheter i giver- og mottakerlandene deler ansvaret for gjennomføringen av ordningene, selv om måten ordningene er lagt opp på legger ekstra mye ansvar hos mottakerlandene.

Norge har lagt vekt på tre satsingsområder i perioden:

- 1) Innovasjon, forskning, utdanning og konkurransekraft;
- 2) miljø, energi og klima; og
- 3) justis- og innenrikssaker.

I den nye perioden er det også tre fond for hhv. kamp mot ungdomsledighet (65,5 mill. euro), for anstendig arbeid (12,5 mill. euro) og for regionalt samarbeid (34,5 mill. euro).

I tillegg til de tre satsingsområdene, har regjeringen også understreket viktigheten av å styrke sivilsamfunnet, forsvare ytringsfriheten og beskytte menneskerettighetsforkjempere og andre utsatte grupper i Europa. «En levedyktig rettsstat trenger et sterkt sivilt samfunn som korrektiv til statlige og lokale myndigheter. I forhandlinger om bruken av EØS-midler med mottakerlandene, vektlegger vi å sikre at midlene forvaltes uavhengig av landets myndigheter.» Det sa utenriksminister Ine Eriksen Søreide i sin [europapolitiske redegjørelse](#) 22. mai i år. I [regjeringens strategi for samarbeidet med EU 2018-2021](#) er det også vist til betydningen av EØS-midlene og det heter bl.a. at «I mange av landene er nettopp disse midlene blant de største finansieringskildene til sivilsamfunnet.» I sin redegjørelse i mai viste ellers utenriksministeren til at «EØS-midlene er en døråpner og et viktig europapolitisk virkemiddel. I kampen mot arbeidslivskriminalitet legges det opp til at midlene benyttes i Litauen, Estland, Polen, Bulgaria og Romania.»

Polen og Ungarn

Forhandlingene med den polske regjeringen om en rammeavtale for bruk av disse midlene var vanskelige fordi [Polen ønsket politisk kontroll](#) med den delen av midlene som skal gå til sivilsamfunnet. Landet ønsket at tildelingen skulle forvaltes av et nytt nasjonalt senter for utvikling av sivilsamfunnet, som skulle legges direkte under statsministeren. Norges posisjon var at midlene må forvaltes av en organisasjon som er uavhengig av polske myndigheter. I [Europautvalget 7. juni 2017](#) sa daværende EU- og EØS-statsråd Frank Bakke-Jensen at det er uaktuelt å fravike dette prinsippet og da det ble oppnådd enighet med Polen i oktober 2017 sa han at prinsippet var ivaretatt.

Også forhandlingene med Ungarn har vært vanskelige og er ennå ikke ferdigstilt. Her var det uenighet om forvaltningen av midlene til sivilsamfunnet også i forrige periode. [Norge stoppet](#)

[våren 2014 utbetalinger av EØS-midler til Ungarn](#) fordi landet ensidig hadde endret organiseringen av forvaltningen av midlene på en måte som brøt med regelverket og inngåtte avtaler. The Economist har tidligere omtalt uenigheten om forvaltningen av midlene til det sivile samfunn, og [EUobserver](#) skrev om uenigheten mellom Norge, Polen og Ungarn i fjor høst. Se også nærmere omtale av forhandlingene med Ungarn i [informasjonspakken](#) til møtet i Europautvalget 19. mars i år.

Rettsstatsprinsipp og EUs langtidsbudsjett

Internt i EU har det også vært drøftet hvordan utviklingen spesielt i Polen og Ungarn skal møtes. Kommisjonen har i mange år hatt dialog med de to landene om utviklingen. [I desember 2017 kunngjorde Kommisjonen](#) at det er en risiko for at Polen vil bryte med rettsstatsprinsippene. Kommisjonen innledet derfor en prosedyre i samsvar med artikkel 7.1 i trakten om EUs virkemåte. Dette er en prosedyre som i siste instans kan medføre at landet mister stemmeretten i Rådet. Dette krever imidlertid enstemmighet blant de øvrige medlemslandene. Den 12. september 2018 vedtok [Europaparlamentet en resolusjon](#) som ber Rådet vurdere å iverksette en tilsvarende prosedyre for Ungarn.

Det vil trolig være vanskelig å enes om et vedtak om å ta vekk stemmeretten fra Polen eller andre land på grunn av kravet om enstemmighet. Derfor har flere tatt til orde for at andre virkemidler må vurderes. Blant annet har både svenske og tyske politikere vist til at det bør få budsjettmessige konsekvenser dersom noen land bryter med grunnleggende EU-prinsipper. I forslaget til nytt langtidsbudsjett for EU for 2021-2027 har Europakommisjonen kommet med [forslag til en såkalt rettsstatmekanisme](#). Formålet er å hindre misbruk av europeiske skattepenger. Mekanismen vil gi EU mulighet til å suspendere, redusere eller avgrense tilgangen til EU-finansiering på en måte som er proporsjonal med type, seriøsitet eller omfanget av manglene med rettsstatssituasjonen i et land. Det er Kommisjonen som kan foreslå slike tiltak og det må vedtas av Rådet med kvalifisert flertal. Både Polen og Ungarn har uttalt seg negativt til forslaget som de bl.a. mener vil åpne for en vilkårlig behandling av landene.

Regjeringens Polen-strategi

Regjeringen la i 2016 fram en [strategi for det norske samarbeidet med Polen](#). Regjeringen viser til at Polen er et viktig EU-land med en stor økonomi og at landet er et viktig eksportmarked for Norge. Det er over 100 000 polakker som er registrert bosatte i Norge og det er mange norske studenter i Polen. Regjeringen sier i strategien at den ønsker å styrke det utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeidet med Polen, spesielt innen europeisk samarbeid og NATO. Det er et mål å øke kunnskapen om norske interesser og posisjoner i Polen og bevisstheten og kunnskapen om Norge i Polen. Regjeringen ønsker å sikre strategisk bruk av EØS-midlene for å legge til rette for et tettere samarbeid der Norge har interesser. Det er også et mål å styrke samarbeidet om energi, klima og miljø og legge til rette for økt handel og økte investeringer. Energi, sjømat og forsvarsmateriell pekes på som viktige sektorer.

Tilgang til strømnetjenester og nett-TV i utlandet

«Jeg er veldig fornøyd med at norske forbrukere snart, på lik linje med borgere av EU-land, kan få full tilgang til sine nettbaserte abonnements tjenester når de oppholder seg utenlands», [sier kulturminister Trine Skei Grande](#), i forbindelse med kulturdepartementets høring av endringer i åndsverkloven som følge av at portabilitetsforordningen er tatt inn i EØS-avtalen.

Det ble i møte i EØS-komiteen 6. juli 2018 besluttet å ta [portabilitetsforordningen](#) (forordning (EU) 2017/1128 om grensekryssende portabilitet av nettbaserte innholdstjenester i det indre marked) inn EØS-avtalen. Beslutningen er tatt med forbehold om Stortingets samtykke. Kulturdepartementet sendte i august forslag til endringer i åndsverkloven som gjennomfører forordningen [på høring](#).

Portabilitetsforordningen trådte i kraft i EU 1. april 2018 og gjelder direkte i alle EUs medlemsland. Forordningen gir regler for å sikre at abonnenter av portable, nettbaserte innholdstjenester også får tilgang til disse tjenestene ved midlertidig opphold utenfor det landet hvor man har sitt bosted. Formålet med forordningen er således å fjerne hindringer for grensekryssende portabilitet (mobilitet) av nettbaserte innholdstjenester som gir tilgang til sport, film, musikk mv. Dette skal gjøre det mulig for forbrukere å ta med og få tilgang til slike tjenester når de for eksempel i forbindelse med forretningsreise eller ferie oppholder seg midlertidig i et annet EØS-land. Muligheten forbrukere har til å få tilgang til sine portable innholdstjenester ved midlertidig opphold i et annet EØS-land er i dag ulik fra tjeneste til tjeneste. Enkelte tjenester gir full tilgang, mens andre tilbyr begrenset eller ingen tilgang. Årsaken til dette er at rettighetene som benyttes i innholdstjenester ofte klareres etter territorier eller bestemte geografiske områder. Forordningen søker å endre på dette, slik at forbrukere på reise og lignende skal få tilgang til det samme innholdet og den samme funksjonaliteten som de får i sitt hjemland. Forordningen fastsetter en forpliktelse for tilbydere til å gjøre det mulig for abonnenter å få tilgang til nettbaserte innholdstjenester og bruke disse når de midlertidig oppholder seg utenfor bostedslandet.

Bakgrunnen for forordningen er EU-kommisjonens [strategi](#) for det digitale indre marked, hvor det ble foreslått en rekke tiltak for å skape et indre marked med digitalt innhold og digitale tjenester. Forordningen om portabilitet var blant de første initiativene i strategien, og det opprinnelige forslaget ble offentliggjort samtidig med EU-kommisjonens meddelelse "[Towards a modern, more European copyright framework](#)", hvor Kommisjonen redegjør for sine planer på opphavsrettsområdet.

[I utgangspunktet](#) gjelder forordningen bare betalingstjenester, mens det for tilbyderne av gratistjenester, eksempelvis NRK, er valgfritt om de ønsker å omfattes av reglene.

I EUs medlemsland vil en forordningen gjelde i sin helhet straks den er vedtatt. For EFTA EØS-landene, herunder Norge, må den imidlertid inkorporeres i norsk rett for at den skal gjelde i Norge. Det fremgår av departementets nettsider at Kulturdepartementet planlegger å utarbeide en proposisjon med forslag til lovendringer i etterkant av høringen, som har frist 25. september. Departementet legger opp til at Stortinget kan behandle spørsmålet om innlemmelse i løpet av høsten. Konkret foreslås det fra departementets side at forordningen gjøres gjeldende som norsk rett ved inkorporasjon, det vil si at forordningen gjøres gjeldende som norsk rett gjennom en henvisning i en bestemmelse i [åndsverkloven](#). Årsaken til at det er vanlig å inkorporere forordninger på denne måten, er at det følger av EØS-avtalen artikkel 7 at forordninger skal gjennomføres «som sådan» i norsk rett.

Handel – status for EUs beskyttelsestiltak

Europakommisjonen annonserte 18. juli d.å. [midlertidige beskyttelsestiltak mot stålimport](#) som en følge av den situasjonen EU står i etter at USA innførte straffetoll mot Unionen 1. juni. Norge ble unntatt fra EUs beskyttelsestiltak sammen med Island og Liechtenstein (alle tre EØS-land), mens andre tredjeland, som Sveits (EFTA, men ikke EØS, og en bilateral tilknytning til EU) og Tyrkia (i tollunion med EU), ikke ble unntatt.

Det var i forkant knyttet stor spenning til om Norge og de andre EØS EFTA-landene ville bli unntatt fra EUs varslede beskyttelsestiltak. I en lignende situasjon i 2002, da EU innførte beskyttelsestiltak som motsvar på daværende president Bush' straffetoll mot EU, ble Norge *ikke* unntatt. Den gang ble Norge omfattet av EUs tiltak med begrunnelse i WTO-regelverket (alle WTO-land måtte behandles likt). Norge mente den gang (som nå) at EØS-retten hadde forrang og at EUs tiltak var et brudd på den frie flyten av varer i det indre marked (EØS). Etter en midlertidig periode på seks måneder, [gjorde EU sine tiltak permanente i september 2002](#). EU gikk riktignok med på å innrette tiltakene på en måte som i liten eller mindre grad rammet norsk

industri, men kom aldri til noen permanent løsning på det *prinsipielle* spørsmålet (WTO eller EØS), noe [daværende utenriksminister Jan Petersen også medga](#) i Stortingets Europautvalg i september 2002. Konflikten ble så løst ved at [USA i 2003 opphevet sin opprinnelige straffetoll](#), som så gjorde EUs beskyttelsestiltak unødige.

Ved EUs beslutning om å unnta Norge (og Island og Liechtenstein) fra beskyttelsestiltakene nå i juli, ser EØS-avtalen ut til å ha vært en viktig(ere) motivasjon for EU. Det er ikke gitt at EU med dette sier seg enig i det *juridiske* prinsippet eller argumentet til Norge om at EØS-avtalen bør gi en *permanent* garanti mot slike tiltak, men den norske regjeringen ser uansett ut til å ha fått *politisk* gjennomslag for sitt ståsted. Europakommisjonen viser også i sin [pressemelding](#) til bilaterale avtaler og EØS som begrunnelse, i tillegg til WTO: “*Given the close economic links between the EU and the European Economic Area (EEA) countries (Norway, Iceland, and Liechtenstein), they have also been exempted from the measures. These exclusions are compatible with both the EU’s bilateral and multilateral World Trade Organisation (WTO) obligations.*”

Kanskje har tidspunktet også vært gunstig for Norge. Med brexit som bakteppe kan det ha vært spesielt viktig for EU, akkurat nå, å sette et tydelig eksempel på forskjellen mellom fullt medlemskap i det indre marked (EØS) og et mer sektorbasert samarbeid (Sveits og Tyrkia).

I forkant av EUs beslutning knyttet utenriksminister Ine Eriksen Søreide i et [intervju med NTB](#) også saken til norske bidrag til utjevning i EØS: «Samtidig betaler Norge en betydelig kontingent for tilgangen til det indre marked, blant annet gjennom EØS-midlene».

Siste utvikling i handelsrelasjonene mellom EU og USA

Internt i EU har det vært ulike syn på hvordan EU best bør møte de amerikanske sanksjonene og om det skal åpnes for handelsforhandlinger med USA på visse områder. Under et besøk av Kommissjonspresident Jean-Claude Juncker i Washington 25. juli ble EU og USA [enige om å starte nye samtaler](#) om å redusere importtollen på viktige varer. Det kom i etterkant litt ulike versjoner fra Brussel og Washington om hva man faktisk hadde blitt enig om, men Europakommisjonen var tydelig på at samtalene *ikke* skulle omfatte landbruksvarer (varer USA ønsker å inkludere). Prisen for dette var at EU i disse samtalene heller *ikke* kunne eller ville kreve adgang til det amerikanske markedet for offentlig innkjøp (et marked EU sterkt ønsker adgang til).

Partene vil i sine samtaler også vektlegge økt regulatorisk samarbeid på områder som bildeler, kosmetikk, forsikring og selvkjørende kjøretøy. Kanskje er det på det regulatoriske, på et begrenset antall områder, fremdriften kan bli størst.

På mange måter ser det dermed ut til at enigheten i juli er en meget lett versjon av de forhandlingene som fant sted mellom EU og USA mellom 2013 og 2016 (en type «TTIP light»). Med tanke på den betydningen mange mente de forrige, mer omfattende TTIP-forhandlingene kunne få for Norge, både gjennom EØS og bilateralt, vil det igjen bli interessant å følge med på hvordan de nye samtalene og eventuelle handelsforhandlingene mellom EU og USA vil utmeisles og hva dette eventuelt vil bety for Norge og EØS.

Til en viss grad synes USAs politikk (helt siden valget av president Trump i 2016 og til handelstiltakene fra USA nå i år) å ha ført til en ny giv i EUs handelspolitikk, med et mer samlet EU bak de ulike forhandlingene. Bl.a. signerte Japan og EU en økonomisk partnerskapsavtale i juli i år. Mange anså dette som en direkte konsekvens av at USA trakk seg ut av TPP i 2017. EU har også nylig kommet til politisk enighet med Mexico om en ny og mer omfattende handelsavtale med en viktig strategisk partner, og forhandler om å slutføre en omfattende avtale med Mercosur. Avtaler med Singapore og Vietnam er forventet å oversendes Europaparlamentet for ratifisering før europaparlamentsvalget neste vår. EU har også startet forhandlinger med

Australia og New Zealand. Samtidig har den nye italienske regjeringen sådd tvil om ratifikasjonen av frihandelsavtalen med Canada, en avtale som trådte midlertidig i kraft i 2017, men hvor endelig ikrafttredelse avhenger av ratifisering i alle 28 (snart 27) EU-land. Det er også knyttet en viss spenning til om europaparlamentsvalget neste år vil resultere i større eller mindre støtte til EUs handelspolitikk mer generelt.

Andre aktuelle saker:

Under «Andre aktuelle saker» inkluderer vi saker som ikke er spilt inn spesielt til møtet av regjeringen, men som allikevel kan være av interesse for Europautvalget, med fokus på utviklingen i EU siden siste europautvalgsmøte i mai. Vi har denne gangen valgt å omtale én viktig sak, om muligheten for Norge å delta i EUs nye permanente forsvarsfond. For andre aktuelle saker for perioden juni-august, se stortingsbibliotekets oppsummering «[EU/EØS-nytt: hva har skjedd sommeren 2018?](#)».

Norge invitert med i det permanente forsvarsfondet

Gjennom EØS-avtalen deltar Norge allerede, som eneste ikke-EU-land, [i forskningsdelen](#) i forsøksperioden til EUs nye forsvarsfond (PADR). I et innlegg i Dagens Næringsliv 9. mai skrev utenriksminister Ine Eriksen Søreide og forsvarsminister Frank Bakke-Jensen at deltakelse i PADR er viktig for at norske myndigheter, forskningsmiljøer og industri skal kunne posisjonere seg overfor EUs fremtidige initiativer: «[Men forskning alene er ikke nok](#). Vi må også arbeide for å sikre Norge mulighet til å delta i industridelen av fondet som vi i dag ikke er en del av. Vår forsvarsindustri er høyteknologisk, høykompetent og internasjonalt konkurransedyktig. Den er en integrert del av den europeiske forsvarsindustrielle og teknologiske base. Norsk deltagelse er derfor i både Norges og EUs interesse».

Da [Europakommisjonen 13. juni d.å. la fram forslag](#) til en forordning om EUs nye permanente forsvarsfond for perioden 2021 til 2027, ble det åpnet for at EØS EFTA-landene skal kunne ta delta. NTB omtaler Kommisjonens forslag som en «[stor seier for Norge, som de siste månedene har drevet en intens lobbykampanje for å få tilgang til fondet](#)».

Det permanente fondet skal i tillegg til forskning, også finansiere felles innkjøp og utvikling av viktig utstyr og teknologier. I [pressemeldingen fra Kommisjonen](#) står det at det permanente fondet på 11,5 milliarder euro skal «sikre finansiell slagkraft med hensyn til grænseoverskridende investeringer i avansert og interoperable teknologier og produkter, f.eks. inden for krypteret software og droneteknologi». EU-kommissær Jyrki Katainen viser til at det er første gang EU setter av en del av budsjettet til denne typen investeringer, mens kommissær Elżbieta Bieńkowska peker på at forsvarsfondet kommer til å endre spillereglene for forsvarssamarbeidet i Europa.

Ifølge et [internt notat i Forsvarsdepartementet, som VG omtalte 8. august](#), kan det norske bidraget bli 3,2 milliarder kroner. I notatet advares det mot å avgjøre for raskt om Norge skal bli med, og stiller spørsmål ved hvor midlene skal tas fra uten at det får konsekvenser for gjennomføringene av forswarets langtidspan. Statssekretær Tone Skogen (H) i Forsvarsdepartementet sier til VG at regjeringen ikke har tatt stilling til deltakelse i fondet og til en eventuell finansiering: «Det vil være naturlig at dette vurderes i sammenheng med ny helhetlig langtidspan for forsvarssektoren».

Det er artikkel 5 i forslaget som åpner for at EØS EFTA-landene kan delta. Fondet skal støtte bedrifter og forskningsinstitusjoner som er etablert og har ledelsesstruktur i EU eller et EØS EFTA-land, og som ikke kontrolleres av et ikke-assosiert tredjeland eller en enhet herfra. Enheter som er etablert i EU/EØS, men som kontrolleres av et tredjeland, kan imidlertid få støtte hvis de oppfyller en rekke sikkerhetsmessige krav. Enheter som får støtte skal i

utgangspunktet kun bruke underleverandører, infrastruktur m.m. som befinner seg i EU eller et EØS EFTA-land. For å styrke integrasjonen av EUs forsvarsmarked og effektivisere bruken av nasjonale forsvarsbudsjett, legges det vekt på at konsortier inkluderer aktører fra flere medlemsland, og dokumenterer nasjonal støtte til og etterspørsel etter det aktuelle produktet.

Ifølge [den danske regjeringens notat til Folketingets Europaudvalg](#) er det ventet en bred oppslutning om forslaget. Forhandlingene vil særlig omhandle finansiering, deltakelse fra ikke-assosierte tredjeland, hvilke forsvarsmaterielle kapasiteter som skal prioriteres, dannelsen av grenseoverskridende konsortier, deling og beskyttelse av fortrolig informasjon og immaterielle rettigheter, og overføring av eierskap knyttet til utviklede teknologier og produkter.

I notatet omtales også Dansk Industris (DI) overordnede posisjon. DI støtter opprettelsen av fondet, men har flere innvendinger og bekymringer. Det gjelder blant annet at store land skal få en uforholdsmessig fordel, og at det skal bli vanskelig å eksportere produktene som utvikles. På samme måte som den danske regjeringen er DI også opptatt av at man må være åpne for deltakelse fra tredjeland, som USA. Et forslag om at aktiviteter som finner sted i konteksten av PESCO (EUs permanente strukturerte forsvarssamarbeid) skal kunne oppnå forhøyet finansiering, er etter DIs oppfatning ikke i dansk interesse, siden Danmark ikke deltar i PESCO.

Europaparlamentet vedtok 12. september en resolusjon som etterlyser et internasjonalt forbud mot [autonome våpensystemer](#) (drapsroboter). Ifølge [Politico](#) ønsker ikke Parlamentet at midler fra EU forsvarsfond skal brukes til forskning og utvikling av slike våpen. Resolusjonen er ikke-bindende, men vil i følge en offisiell talsmann i Parlamentet bidra inn i budsjettbehandlingen, hvor forsvarsfondet inngår. I en ny rapport fra Norges fredslag [Autonom våpenutvikling og den Europeiske Union](#) problematiseres blant annet norsk deltakelse i EUs forsvarsfond.

I tillegg til deltakelse i forsvarsfondet er også en mulig deltakelse i EUs permanente strukturerte forsvarssamarbeid (PESCO) et aktuelt tema. I [regjeringens arbeidsprogram](#) for samarbeidet med EU 2018, står det at regjeringen vil følge utviklingen av PESCO: «Det gjelder særlig utforming av prosjektene som skal bidra til å styrke den militære beredskapen og mulighetene for tredjeland til å delta i disse. Norge vil vurdere deltakelse i prosjekter av særlig interesse». I årstale [«State of the Union» 12. september](#) la Kommissjonens president Jean-Claude Juncker vekt på forsvarssamarbeidet i Europa: «Jeg vil fortsette å arbeide dag og natt de neste månedene for å se Forsvarsfondet og PESCO bli fullt operativt». Juncker understreket at målet ikke er å militarisere EU: «Det vi vil er å bli mer uavhengige, og å kunne leve opp til vårt globale ansvar».

I debatten om den europapolitiske redegjørelsen 24. mai i år tok Liv Signe Navarsete (Sp) opp Stortingets rolle i utviklingen av forsvarssamarbeidet med EU, og [etterlyste at regjeringen la fram en sak for Stortinget](#).

Et utvalg rettsakter:

Rettsaktene som er oversendt Stortinget i forkant av europautvalgsmøtet skal normalt innlemmes i EØS-avtalen i Brussel 21. september. Ingen av rettsaktene krever Stortingets samtykke eller er kommentert av regjeringen (det lenkes opp til regjeringens EØS-notatdatabase). Faggruppa for EU/EØS-informasjon har allikevel valgt å kommentere én rettsakt til orientering siden dette er en sak hvor norske myndigheter har engasjert seg over lengre tid:

Kriterier for identifisering av hormonforstyrrende stoffer i plantevernmidler

[Kommissjonsforordning 2018/605](#) fastsetter vitenskapelige kriterier for hvordan man skal avgjøre om et aktivt stoff har hormonforstyrrende egenskaper. Forordningen ble vedtatt i april

2018, etter en lang prosess i EU, hvor blant annet Europaparlamentet i oktober 2017 la ned veto mot det opprinnelige forslaget.

Norge har engasjert seg i arbeidet, også på statsrådsnivå, og har ment at det opprinnelige forslaget til kriterier satte for store krav til bevisbyrden for identifisering av hormonforstyrrende stoffer. Kriteriene burde etter norsk syn også omfatte stoffer hvor det bare finnes noe mer begrensende bevis for hormonforstyrrende effekter. I EØS-notatet, som det lenkes til i informasjonene som er sendt Europautvalget, står det: «*Norge har fortsatt samme syn på kriteriene totalt sett, men er positive til at unntaket for ikke-målorganismer nå er fjernet. Mattilsynet anser likevel rettsakten som EØS-relevant og akseptabel*». (Unntaket for ikke-målorganismer ble fjernet etter at Europaparlamentet la ned veto. Det betyr at flere stoffer vil kunne bli vurdert til å ha hormonforstyrrende egenskaper).

Det norske synet har hele tiden vært at kriteriene setter for store krav til bevisbyrden for identifisering av hormonforstyrrende stoffer, og at kriteriene også bør omfatte stoffer hvor det bare finnes noe mer begrensede bevis for hormonforstyrrende effekter.

Den vedtatte forordningen fastsetter tre kriterier for om et stoff skal bli vurdert til å ha hormonforstyrrende egenskaper:

- Stoffet gir skadelige effekter i en intakt organisme eller i dets avkom (for mennesker), eller i andre organismer enn de som det aktive stoffet er tenkt å virke mot.
- Stoffet har en endokrin virkemåte, dvs. at det endrer hormonsystemets funksjon.
- Stoffets skadevirkning er en konsekvens av den endokrine virkningsmåten.

Alle tre kriterier må være oppfylt enten på menneske eller på miljø, for at et stoff skal anses som hormonforstyrrende. Kriteriene gjelder ikke dersom en skadelig egenskap observert i dyreforsøk, ikke er relevant for mennesker.

Forordningen vil kreve en mindre endring i [forskrift om plantevernmidler](#).

Norge har i flere år arbeidet for å styrke kjemikaliepolitikken i EU, blant annet gjennom deltakelse i REACH UP. [I sommer sendte Norge og ni EU-land brev til Europakommisjonen](#) hvor de uttrykker bekymring for forsinkelse av flere varslede tiltak på kjemikalieområdet. Det gjelder blant annet en ny strategi om hormonforstyrrende stoffer. Landene oppfordrer Kommisjonen til å legge fram saken i denne mandatperioden. [Statssekretær Atle Hamar \(V\) i Klima- og miljødepartementet omtaler brevet](#) i ABC Nyheter 1. august, og understreker at Norge på grunn av EØS-avtalen har et svært begrenset handlingsrom for særnasjonale reguleringer. Disse vil kunne regnes som ulovlige handelshindringer i strid med EØS-forpliktelsene.